

ПРАВОСУДДЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Досліджено питання щодо вдосконалення судочинства України з урахуванням європейських стандартів, виокремлено засади правосуддя в євроінтеграційному вимірі. Доведено, що, визначаючи напрями розвитку правосуддя в Україні, необхідно зважати на практику Європейського суду з прав людини, яка передбачає забезпечення доступного та справедливого судочинства, незалежності та безсторонності судової системи, відкритості судових рішень, юридичної визначеності, ефективності судового захисту та виконання рішення суду.

Ключові слова: *Європейський суд з прав людини, судочинство, судоустрій, судова система, парадигма.*

Постановка проблеми. У Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні, згідно з європейськими стандартами, наголошується на необхідності вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, забезпечення становлення в Україні судівництва як єдиної системи судового устрою та судочинства, що функціонує на засадах верховенства права, відповідно до європейських стандартів, і гарантує право особи на справедливий суд [1].

Необхідним є створення цілеспрямованої, науково обґрунтованої методологічної основи розвитку правосуддя в Україні, визначення шляхів удосконалення законодавства у цій сфері; усунення негативних тенденцій, що є внаслідок непослідовності здійснення попередньої судової реформи; забезпечення доступного та справедливого судочинства, прозорості в діяльності судів, оптимізації системи судів загальної юрисдикції; посилення гарантій незалежності суддів. У цьому контексті важливим є вирішення проблеми вдосконалення судової системи України з урахуванням європейських стандартів.

Метою статті є виокремлення засад правосуддя в євроінтеграційному вимірі.

Виклад основних положень. У Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів зазначено, що завданням подальшого розвитку правосуддя є реальне утвердження верховенства права у суспільстві

і забезпечення кожному права на справедливий судовий розгляд у незалежному та неупередженому суді.

Сутність верховенства права полягає в тому, що права людини та основоположні свободи є тими цінностями, що формують зміст і спрямованість діяльності держави. Однак верховенство права так і залишатиметься доктриною, позбавленою практичного значення, доки судді не керуватимуться у своїй професійній діяльності принципом верховенства права.

Подальший розвиток правосуддя в Україні має бути спрямований на утвердження верховенства права через забезпечення: доступності правосуддя; справедливої судової процедури; незалежності, безсторонності та професіоналізму суддів; юридичної визначеності, однаковості судової практики і відкритості судових рішень; ефективності судового захисту.

Доступність правосуддя передбачає вільний доступ до правосуддя, що є конституційним правом особи й основою справедливого судочинства. Принцип вільного доступу до правосуддя означає обов'язок судів не відмовляти у розгляді справ компетентної юрисдикції з метою захисту порушеного права, свобод та інтересів особи, територіально зручне місцезнаходження судів, наявність достатньої кількості судів і суддів на території України [1].

У резолюції № 78 (8) Комітету міністрів вказано, що доступ до правосуддя, який гарантований статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, є однією з основних ознак будь-якого демократичного суспільства [2]. Право на доступ до незалежного суду задекларовано у Хартії Європейського Союзу про основні права. Як вказано у висновку № 6 (2004) Консультативної ради європейських суддів, упродовж багатьох років Рада Європи демонструвала стурбованість щодо покращення доступу людей до правосуддя, що відображено в її різних резолюціях та рекомендаціях із питань надання правової допомоги, спрощення процедур, зменшення вартості судового провадження, використання нових технологій, зменшення завантаженості суддів та альтернативних засобів урегулювання спорів [3, с. 319].

У Законі України «Про судоустрій і статус суддів» зазначено, що ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи в суді [4]. Доступ до правосуддя задекларовано у Кримінальному процесуальному кодексі України. У Цивільному процесуальному кодексі України зазначено, що кожна особа має право звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод

чи інтересів. Як зазначено у справі «Горнсбі проти Греції», важливим аспектом «права на суд» є доступ до правосуддя [5]. Верховенство права, підкреслюється у висновку у справі «Голдер проти Об'єднаного Королівства», складно уявити без можливості отримання доступу до правосуддя як невід'ємної складової права, гарантованого п. 1 ст. 6 Конвенції [6].

Право на суд, стверджується у справі «Пономаренко проти України», охоплює не лише право ініціювати провадження, а й право домогтися вирішення спору судом. Перешкодою доступу до правосуддя може бути відсутність ефективного правового захисту [7]. Так, у справі «де Жоффер де ла Прадель проти Франції» зазначено, що перешкода ефективного правового захисту означає перешкоду доступу до правосуддя [8].

Судові витрати, які несе особа, не повинні бути перешкодою для судового захисту її прав. Вимогу про доступність правосуддя буде дотримано лише тоді, коли створять ефективну систему надання правової допомоги, особливо малозабезпеченим. У резолюції № 78 (8) Комітету міністрів «Про юридичну допомогу та консультації» зазначено, що ніхто, з огляду на перешкоди економічного характеру, не може бути позбавлений можливості захисту своїх прав у будь-яких судах [2]. Консультативна рада європейських суддів вважає, що судова система не повинна перешкоджати доступу до правосуддя через надмірну вартість таких послуг для сторін. Надання правової допомоги сторонам процесу є важливою складовою доступу до правосуддя. Верховенство права демонструється і встановлюється через ефективну роботу та рішення суддів, і це надає суспільству змогу вести свої справи безпечно і з упевненістю. Держава повинна організувати систему правової допомоги для того, щоб надати можливість кожному користуватися доступом до правосуддя. Така допомога повинна поширюватися не лише на судові витрати, а й на юридичні консультації щодо доцільності чи необхідності звернення до суду. Вона повинна надаватися не лише для найбільш нужденних, а й, принаймні частково, для тих, чий середній дохід не дає змогу їм оплатити судові витрати без сторонньої допомоги [3]. Наприклад, у справі «Моїсеев проти Росії» було визнано порушення права на справедливий судовий розгляд, пов'язане з обмеженням юридичної допомоги обвинуваченому [9]. Один із заявників (справа «Креуз проти Польщі»), звертаючись до Європейського суду з прав людини, скаржився, що через надмірну суму судових зборів, яку він мав сплатити за подання позову з вимогою відшкодування

завданої йому шкоди, йому довелося відмовитися від учинення цього позову до суду. Комісія визнала, що було порушено його право на доступ до суду, гарантоване пунктом 1 статті 6 Конвенції.

Однією з важливих умов доступності правосуддя є поінформованість особи про організацію та порядок діяльності судів; правосуддя не стане доступним, якщо система судів лишатиметься для особи складною та незрозумілою щодо визначення компетентного суду для вирішення її справи. Доступ до правосуддя передбачає надання громадянам належної інформації про функціонування судової системи. Консультативна рада європейських суддів вважає, що повинні заохочуватися будь-які дії щодо забезпечення громадськості такою інформацією. Громадськість повинна усвідомлювати природу ініційованого судового провадження, його можливу тривалість, вартість та ризики неправильного використання юридичної системи. Також слід забезпечити надання інформації про альтернативні засоби врегулювання спорів, що можуть бути запропоновані сторонам. Суди самі повинні брати участь у поширенні такої інформації, особливо якщо вони мають служби із зв'язків з громадськістю [3].

Вимога справедливої судової процедури є визначальним складником верховенства права. Така процедура має бути створена на засадах законності, рівності учасників процесу перед законом і судом, змагальності, диспозитивності, гласності, відкритості та обов'язковості виконання судових рішень. Будь-яке відхилення від цих засад можливе лише у передбачених законом випадках.

Правосудність судового рішення визначається згодою з ним сторін, а також наявністю права на оскарження та перегляд рішення в суді вищої інстанції [1].

Під час ухвалення судових рішень, як зазначено у висновку Консультативної ради європейських суддів, судді повинні бути безсторонніми, вільними від будь-яких зв'язків, прихильності чи упередження, що впливає або може сприйматися як таке, що впливає на здатність судді ухвалювати незалежні рішення. У справі «Кубер проти Бельгії» зазначено, що обов'язком кожної держави є створення судів, діяльність яких відповідала б принципам неупередженості. У справі «Пуллар проти Об'єднаного Королівства» суд підкреслив існування двох складових щодо безсторонності: суб'єктивної та об'єктивної. У справі «Кембел і Фел проти Сполученого Королівства» суд констатував, що не можна обмежуватися лише суб'єктивними критеріями, натомість слід зважати й на об'єктивні. На об'єктивних та суб'єктив-

них критеріях наголошується у справах «П'єрсак проти Бельгії» та «Ремлі проти Франції».

У справі «Білуха проти України» також зазначено, що відповідно до усталеної практики суду наявність безсторонності згідно з п. 1 ст. 6 повинна визначатися за суб'єктивним та об'єктивним критеріями. Відповідно до суб'єктивного критерію беруться до уваги особисті переконання та поведінка окремого судді, тобто чи виявляв суддя упередженість або безсторонність у цій справі. Відповідно до об'єктивного критерію визначається, з-поміж інших аспектів, чи забезпечував суд як такий та його склад відсутність будь-яких сумнівів у його безсторонності [10].

У справі «Салов проти України» підкреслювалося, що принцип рівності сторін у процесі є одним з елементів більш широкого поняття справедливого судового розгляду, яке також охоплює фундаментальний принцип змагальності процесу. Принцип змагальності процесу означає, що кожній стороні повинна бути надана можливість ознайомитися з усіма доказами та зауваженнями, наданими іншою стороною, і відповісти на них. Зазначимо, що у справі «Кресс проти Франції» підкреслювалося, що відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції позивач скаржилася, що їй не був наданий справедливий судовий розгляд, оскільки ані заявник, ані її адвокат не мали можливості вивчити обґрунтування урядового комісара до слухань чи відповісти на них після них; окрім того, комісар був присутній на слуханнях, хоча й не голосував, і ця обставина сприяла порушенню права на справедливий судовий розгляд. Європейський суд постановив, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

В іншій справі, «Відал проти Бельгії», суд зазначив, що, хоча ст. 6 п. 3d, як правило, залишає оцінку обґрунтованості виклику свідків на розсуд внутрішніх судів і не вимагає опитування кожного свідка захисту, однак її найважливіша мета полягає у реалізації рівноправності сторін. Однак було відхилення свідків з боку заявника, що є несумісним зі справедливим розглядом справи. Обмеження права на захист засвідчує, як зазначено у висновку, що внутрішній суд над Відалом не був справедливим, а це є порушення ст. 6 Конвенції [11].

Що стосується гласності, то чимало справ викликано порушенням принципу публічності. Так, у справі «Екбатані проти Швеції» заявник скаржився, що апеляційний суд ухвалив рішення з його справи, не провівши публічних слухань, у чому він вбачав порушення п. 1 ст. 6. Суд зробив висновок, що дійсно було порушено п. 1 ст. 6.

У справі «Федже проти Швеції» та «Хельмер проти Швеції» суд констатував, що, оскільки не було проведено публічних слухань без вагомих на те підстав, є порушено п. 1 ст. 6. Стосовно цього у справі «Претто та інші проти Італії» підкреслюється, що публічний характер судочинства захищає від таємного здійснення правосуддя поза контролем з боку суспільства, він слугує одним із засобів забезпечення довіри до судів. Роблячи відправлення правосуддя прозорим, він сприяє досягненню цілей п. 1 статті 6, а саме справедливості судового розгляду. У справі «Жогло проти України» зазначалося, що докази мають бути представлені у відкритому слуханні справи. Існують винятки з цього правила, але вони не повинні порушувати права захисту. У справі «Лучанінова проти України» заявниця скаржилася на результат провадження щодо неї, стверджуючи, що воно було несправедливим. Зокрема, вона стверджувала, що провадження не було відкритим, їй не було надано адекватних часу та можливості для підготовки свого захисту, що вона не мала змоги забезпечити явку та допит свідків зі своєї сторони, оскільки їй заздалегідь не було повідомлено про засідання. Суд зазначив, що, хоча доступ громадськості до судового розгляду, про який йдеться, формально не був обмежений, обставини, за яких він відбувся, були очевидною перешкодою його публічності.

Щодо обов'язковості виконання судових рішень, то у справі «Ромашов проти України» зазначалося, що «право на суд» було б ілюзорним, якби правова система договірної держави допускала, щоб остаточне судове рішення, яке має обов'язкову силу, не виконувалося б на шкоду одній зі сторін. У справі «Імобільяре Саффі проти Італії» ще раз нагадувалось, що право на звернення до суду не мало б смислу, якби національна правова система Договірної Сторони дозволяла, щоб остаточне, обов'язкове для виконання судове рішення залишалося невиконаним. У справі «Бурдов проти Росії» знову вказувалося, що право на суд було б ілюзорним, якби національна правова система дозволяла, щоб остаточне, обов'язкове для виконання судове рішення залишалося невиконаним на шкоду будь-якій стороні. У справі «Бакай та інші проти України» заявниці скаржились на відмову державних органів виконати рішення міського суду, ухваленого на їх користь. Вони стверджували, що тривалість виконавчого провадження була нерозумною, і зазначали, що рішення, ухвалені на їх користь, так і не були виконані, оскільки належні їм суми були виплачені не у повному обсязі. Заявниці посилались на пункт 1 статті 6 Конвенції, яка у відповідній частині передбачає таке: суд повторює, що пункт 1

статті 6 Конвенції захищає право кожного на розгляд питання щодо його цивільних прав і обов'язків судом чи трибуналом; таким чином вона уособлює «право на суд», у якому право доступу, тобто право порушити провадження у суді з цивільних справ, складає один з аспектів. Проте це право було б примарним, якби національна правова система однієї з держав-учасниць дозволяла, щоб остаточне рішення суду залишалось невиконаним на шкоду одній зі сторін. У справі «Лізанець проти України» зазначено, що рішення суду не набуває свого практичного значення допоки воно не буде виконане. У справі «Анацький проти України» заявник скаржився на неспроможність державних органів виконати рішення, яке було ухвалене на його користь міським судом. У рішенні зазначалося, що з огляду на невиконання рішення суду на користь заявника державні органи позбавили п. 1 ст. 6 Конвенції її практичного змісту. У справі «Антоновський проти України» заявник скаржився на неспроможність державних органів виконати рішення міського суду та рішення комісії з трудових спорів. Суд ствердив, що уряд не надав жодного факту чи аргументу, а відтак було порушено п. 1 ст. 6 та ст. 13 Конвенції. У справі «Баландіна проти України» заявниця, посилаючись на пункт 1 статті 6 та статтю 13 Конвенції, скаржилася на невиконання органами державної влади рішення районного суду. Суд постановив, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції. У справі «Антоновський проти України» заявник скаржився на неспроможність державних органів виконати рішення міського суду. Суд зробив висновок, що скарга заявника порушує серйозні питання факту та права відповідно до Конвенції, вивчення яких вимагає розгляду справи по суті. Суд не знайшов підстав для визнання цієї частини заяви неприйнятною.

У справі «Антонюк проти України» заявниця скаржилась на невиконання органами державної влади судового рішення та тривалість виконавчого провадження. У своїх зауваженнях щодо суті справи уряд стверджував, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції. У справі «Алпатов та інші проти України» заявники скаржились на тривале невиконання рішень, ухвалених на їхню користь, та на відсутність ефективних засобів юридичного захисту щодо цих скарг. Суд зазначив, що рішення, ухвалені на користь заявників, залишались невиконаними впродовж тривалого часу, відповідальність за це несе держава. У справі «Астанков проти України» заявник скаржився на невиконання органами державної влади рішення міського суду в повному обсязі і в належний час. Суд постановив, що було порушено

пункт 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Першого протоколу до Конвенції у цій справі. У справі «Беланова проти України» заявниця скаржилась на неспроможність державних органів виконати рішення районного суду, ухваленого на її користь. Вона стверджувала також, що тривалість виконавчого провадження була необгрунтованою. Суд вказав, що органи державної влади, своєю неспроможністю за шість років вжити необхідних заходів для виконання остаточного судового рішення у справі, позбавили положення п. 1 ст. 6 Конвенції його практичного змісту. У справі «Берестовий проти України» заявник скаржився на неспроможність державних органів виконати рішення міського суду. Суд констатував, що рішення міського суду залишалось невиконаним упродовж двох років. Із цих підстав Європейський суд з прав людини одногослоно визнав порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

У справі «Бондар та інші проти України» заявники скаржились за пунктом 1 статті 6 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу на тривалість виконання рішення суду. Суд констатував, що рішення залишалось невиконаним упродовж двох років та семи місяців, після того, як набрало законної сили, а також зазначив, що вже встановлював порушення пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Першого протоколу до Конвенції у значній кількості справ, у яких порушували це питання. Відповідно, суд визнав заяву прийнятною і зробив висновок, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Першого протоколу. У справі «Борисов та інші проти України» заявники, посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції, скаржилися на те, що державні органи влади не виконали рішення, ухвалені на їхню користь. Суд підкреслив, що рішення, ухвалені на користь заявників, не виконувалися впродовж значного періоду та встановив порушення пункту 1 статті 6 Конвенції. У справі «Булінко проти України» суд зауважив, що рішення залишалось невиконаним тривалий період. Суд ствердив, що з огляду на неспроможність упродовж 2 років та майже 11 місяців вжити необхідних заходів для виконання рішення, державні органи позбавили п. 1 ст. 6 Конвенції його сенсу. У справі «Білецький проти України» заявник скаржився на тривалість виконання рішення, ухваленого на його користь. Аналізуючи перешкоди для реалізації свого права на належний рівень життя, позивач вважав, що викладена у заяві ситуація порушила його право на справедливий судовий розгляд упродовж розумного строку. З цього приводу суд заявив, що заявник може вважатися жертвою порушення його прав, гарантованих Конвенцією, з огляду на тривалість невиконання рішення, ухваленого на його

користь. Водночас зауважено на те, що у жодному випадку державний орган не може посилається на відсутність ресурсів для оплати заборгованості, присудженої рішенням суду. Отже, утримуючись понад три роки та три місяці від застосування заходів, необхідних для виконання остаточного судового рішення, ухваленого у справі, українські державні органи позбавили п. 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Протоколу 1 їхньої позитивної дії. У справі «Бітківська проти України» заявниця скаржилась на порушення п. 1 ст. 6 Конвенції. Вона стверджувала, що судовий розгляд справи у районному суді був несправедливим та що в результаті цього виконавче провадження виявилось неефективним. Позивачка скаржилась на тривалість виконання рішення, ухваленого на її користь, посилаючись на п. 1 ст. 6 Конвенції. Суд звернув увагу на надмірну тривалість провадження, щодо якого державними органами не було запропоновано визнання такої тривалості або її виправдання і ствердив, що заявниця може і далі вважатись жертвою порушення прав, гарантованих п. 1 ст. 6 Конвенції з приводу тривалого періоду, впродовж якого рішення залишалось невиконаним.

Висновки. Отже, визначаючи напрями розвитку правосуддя, необхідно враховувати практику Європейського суду з прав людини, яка засвідчує, що правосуддя повинне містити такі складові, як доступність правосуддя, незалежність та безсторонність суддів, відкритість судових рішень, юридична визначеність, ефективність судового захисту, виконання рішення суду.

---

1. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361/2006>

2. Resolution (78) 8 on legal aid and advice (Adopted by the Committee of Ministers on 2 March 1978 at the 284th meeting of the Ministers' Deputies) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=596380&SecMode=1&DocId=662254&Usage=2>

3. Висновок № 6 (2004) Консультативної Ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо справедливого суду в розумний строк та ролі суддів в судових процесах з урахуванням альтернативних засобів вирішення спорів // Міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К.: Істина, 2010. – С. 319–346.

4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>

5. Case of Hornsby v. Greece (Application No 18357/91) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/d0cd2c2c444d8d94c12567c2002de990/>

6. Case of Golder v. the United Kingdom (Application no. 4451/70) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57496#%7B%22itemid%22%3A%20%22%22%7D>

7. Case of Pham Hoang v France (Application No 13191/87) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57791#%7B%22itemid%22%3A%20%22%22%7D>

8. Case of Geouffre de la Pradelle v France (Application No 12964/87) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57778#%7B%22itemid%22%3A%20%22%22%7D>

9. Case of Moiseyev v. Russia (Application No 62936/00) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-88780#%7B%22itemid%22%3A%20%22%22%7D>

10. Case of Belukha v. Ukraine (Application No 33949/02) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://caselaw.echr.globe24h.com/0/0/ukraine/2006/11/09/case-of-belukha-v-ukraine-77950-33949-02.shtml>

11. Case of Vidal v. Belgium (Application No 12351/86) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sim.law.uu.nl/sim/caselaw/Hof.nsf/d0cd2c2c444d8d94c12567c2002de990/f?OpenDocument>

Сопильник Р. Л. Правосудие в контексте евроинтеграционных процессов

Исследованы вопросы совершенствования судопроизводства Украины с учетом европейских стандартов, выделены принципы правосудия в евроинтеграционном измерении.

Сделано акцент на том, что, определяя направления развития правосудия в Украине, необходимо учитывать практику Европейского суда по правам человека, которая предусматривает обеспечение доступного и справедливого судопроизводства, независимости и беспристрастности судебной системы, открытости судебных решений, юридической определенности, эффективности судебной защиты и исполнения решений суда.

Ключевые слова: *Европейский суд по правам человека, судопроизводство, судоустройство, судебная система, парадигма.*

Sopilnik R. L. Justice in the context European integration process

The article deals with the issue of improving the judiciary of Ukraine with regard to European standards. Principles of justice are distinguished in terms of European integration. The author argues that identifying areas of justice, it is necessary to take into account the European Court of Human Rights practice, which shows that justice must include such components as access to justice, judicial

independence and impartiality, openness of judicial decisions, legal certainty, effectiveness of judicial protection, performance of court decision. Access to justice entails access to justice, which is the constitutional right of the individual and basis for a fair trial. The principle of free access to justice means that the duty of the courts is not to refuse examining cases within their jurisdiction for the purpose of protection of rights, freedoms and interests of individuals.

An important condition for access to justice is informing about the organization and work of the courts; Justice will not be available if the judicial system remains complicated and a person is confusing to determine which court has jurisdiction of the case. Access to Justice provides adequate information to citizens about the judicial system. Consultative Council of European Judges should be encouraged in any action to ensure that information in public. The public should be aware of the nature of the proceedings initiated by its probable duration, cost and risk of misuse of the legal system.

The requirement of fair judicial procedures is crucial component of the rule of law. This procedure must be established to principles of legality, equality before the law and court, competition, discretionary, transparency, openness and mandatory enforcement. Any deviation from these principles is possible only in certain cases.

Key words: *European Court of Human Rights, the judiciary, the judicial system, paradigm.*

Стаття надійшла 23 січня 2015 р.